

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทัศนคติ ค่านิยม และ ความเชื่อต่างๆในสังคมไทยตั้งแต่ในสมัยโบราณได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากวัฒนธรรมอินเดีย และ วัฒนธรรมจีน

ประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียผ่านทางศาสนา ทั้งจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และ จากศาสนาพุทธ

ในประเทศอินเดียนั้นจะไม่นิยมการมีบุตรสาว เนื่องจากประเพณีในการแต่งงานของชาวอินเดียนั้นฝ่ายหญิงจะต้องไปสู้ออกฝ้ายชาย และ จะต้องเสียค่าสินสอดให้กับฝ่ายชายด้วย ดังนั้นถ้าใครมีบุตรสาวมากก็จะทำให้เดือดร้อนมาก¹

นอกจากนี้ในคัมภีร์พระมนูธรรมศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้กล่าวถึงสตรีเอาไว้ว่า²

“ สตรีนั้นเมื่อเยาว์ บิดาเป็นผู้คุ้มครองรักษา เมื่อใหญ่เป็นหน้าที่ของสามี และ เมื่อแก่เฒ่าเป็นหน้าที่ของบุตรชาย ” และยังได้เปรียบเทียบถึงการมีบุตรสาวว่า

“ การมีลูกหญิงนั้นย่อมเป็นเช่นก้อนอุบาทว์ ห้อยอยู่เหนือหลังคาเรือน ”

ยิ่งไปกว่านั้นในคัมภีร์พระมนูธรรมศาสตร์ยังกล่าวว่า เมื่อสตรีแต่งงานแล้ว สตรีนั้นจะต้องมีหน้าที่ปรนนิบัติดูแลสามี และ จะต้องเป็นทาสรับใช้ของสามีไปตลอดชีวิต และ ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ชายผู้เป็นสามีถึงแก่ชีวิต หญิงผู้เป็นภรรยาจะต้องกระโดดเข้ากองไฟตามชายผู้เป็นสามีนั้นไปด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้คอยตามไปปรนนิบัติรับใช้สามีต่อไปในปรโลกนั่นเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนั้นสตรีจะต้อยค่ามากในขณะที่บุรุษจะถูกยกย่อง และ ได้รับความสำคัญเป็นอย่างมาก

แม้แต่ในศาสนาพุทธก็เช่นเดียวกัน บุรุษจะมีค่ากว่าสตรีมาก จะเห็นได้จากความเชื่อที่บันทึกในพระไตรปิฎกว่า

¹ สุพัทธา ศิริมังคะลา, “การศึกษาบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงในงานโฆษณา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 20-21.

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

“ ถ้าผู้ชายไปประพฤติผิดลูกเมียคนอื่น ครั้นเมื่อตายไปจะต้องตกนรกขุมโลหสิมพลีพร้อมกับผู้หญิงคนนั้นที่มีชู้ และ ชายที่เป็นชู้นั้นเมื่อใช้โทษกรรมในนรกเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องไปเกิดเป็นหญิง 500 ชาติ ถัดจากนั้นต้องไปเกิดเป็นกระเทยอีก 500 ชาติ แล้วไปเกิดเป็นสัตว์ที่เขาตอนแล้วอีก 500 ชาติ แล้วจึงไปเกิดเป็นผู้ชายได้ ”³

สำหรับวัฒนธรรมจีนนั้น ประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมจีนมาตั้งแต่ในสมัยอดีตกาล เนื่องจากชนชาติไทยในสมัยโบราณมีถิ่นฐานอยู่ทางใต้ของประเทศจีน ต่อมาได้ถูกจีนรุกรานจึงต้องอพยพลงมาทางใต้ และได้มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณประเทศไทยในปัจจุบัน ประกอบกับประเทศไทยมีการติดต่อค้าขาย และ มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศจีนมายาวนาน ทำให้วัฒนธรรมจีนเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยเป็นอย่างมาก

โดยวัฒนธรรมจีนนั้นก็คล้ายๆกับวัฒนธรรมอินเดีย นั่นคือการยกย่อง และ ให้เกียรติบุรุษมากกว่าสตรีและสตรีจะมีฐานะที่ต่ำต้อยมากจนแทบจะไม่มีคุณค่า และ ไม่มีบทบาทใดๆในสังคมเลย ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมจีนนั้นจะถือข้างฝ่ายพ่อ (Patrilineal) ว่าเป็นญาติ ส่วนญาติฝ่ายแม่นั้นจะถือว่าเป็นคนอื่นไม่ใช่ญาติ ถ้าญาติข้างฝ่ายแม่ถึงแม้ว่าจะจะเป็นตายายโดยตรงเมื่อตกทุกข์ได้ยากจะมาอาศัยอยู่กับลูกสาวลูกเขยไม่ได้ผิดธรรมเนียม ถ้าใครฝ่าฝืนก็จะถือว่าเป็นผิดจารีตประเพณี แต่ถ้าเป็นญาติฝ่ายพ่อจะเป็นปู่ย่า และ ญาติอื่นที่ถือแซ่เดียวกันย่อมมีสิทธิ์อาศัยอยู่ได้เมื่อจำเป็น เมื่อแต่งงานหญิงชายร่วมแซ่เดียวกันจะแต่งงานกันไม่ได้ และ ญาติข้างฝ่ายเจ้าบ่าวเท่านั้นที่จะมีสิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือ ร่วมในการกินเลี้ยงได้ แต่ญาติข้างฝ่ายเจ้าสาวจะเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือ ร่วมในการกินเลี้ยงไม่ได้ถือว่าเป็นผิดธรรมเนียม และ เมื่อหญิงนั้นแต่งงานแล้วก็ต้องไปอยู่บ้านฝ่ายชาย(Patrilocal) ฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงไม่ได้⁴

นอกจากนี้วัฒนธรรมจีนยังมีความเชื่อว่า การได้บุตรสาวถือว่าขาดทุน ถ้าครอบครัวไหนมีบุตรสาวมากถือว่าเคราะห์ร้าย เพราะลูกผู้หญิงนั้นพอโตขึ้นก็ต้องไปเป็นสมบัติของสามี พ่อแม่ไม่มีสิทธิ์ในตัวลูกหญิงที่แต่งงานนั้นเลย⁵ จะเห็นได้ว่าในวัฒนธรรมจีนนั้นสถานภาพ และ ฐานะของสตรีไม่ได้แตกต่างอะไรไปจากวัฒนธรรมอินเดียเท่าไรนัก

³ ลินี กมลนาวิณ, “ การเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทของสตรีไทย ”.วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 21,3(กรกฎาคม พ.ศ.2524):405.

⁴ เสฐียรโกเศศ,ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน(กรุงเทพฯ:ราชบัณฑิตยสถาน,2531),หน้า 105.

⁵ สุพัทธา ศิริมังคะลา, “การศึกษาบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงในงานโฆษณา”,วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2535), หน้า 21.

ดังนั้นด้วยอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย และ วัฒนธรรมจีน จึงทำให้เกิดประเพณี และ ธรรมเนียม ตลอดจนความเชื่อที่ว่าสตรีมีค่าต่ำกว่าบุรุษ หรือ ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ขึ้นในสังคมไทยมาตั้งแต่ในสมัยโบราณกาล สตรีไทยจึงถูกกดขี่ให้มีฐานะที่ต่ำกว่าชายมาก

สตรีนั้นถ้ายังไม่ได้แต่งงานอำนาจสิทธิ์ขาดในตัวสตรีนั้นจะเป็นของบิดามารดาที่มีสิทธิ์จะขาย หรือ ยกให้ใครก็ได้ ตลอดจนบิดามารดามีสิทธิ์ที่จะเลือกคู่ครองให้สตรีผู้เป็นบุตรสาวนั้นได้โดยที่สตรีไม่มีสิทธิ์คัดค้าน เมื่อสตรีนั้นแต่งงาน หรือ ออกเรือนไป อำนาจสิทธิ์ขาดในตัวสตรีนั้นจะตกเป็นของสามี และ ถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี สตรีจะต้องอยู่ในความดูแล และ อยู่ในการปกครองของสามี สามีมีสิทธิ์ดูว่ากล่าว ทบตี ตลอดจนจะขายบุตรสาว หรือ ภรรยาเป็นทาสได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากภรรยา หรือ บุตรสาวแต่อย่างใด(กฎหมายตราสามดวง)

นอกจากนี้ประเพณีไทยยังอนุญาตให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้ไม่จำกัดจำนวน นั่นคือระบบสามีคนเดียวมีภรรยาหลายคน (Polygamy) ในขณะที่สตรีจะต้องรักษาวลสงวนตัวจะไปคบขู้สุชายไม่ได้ รวมทั้งสตรีจะต้องรัก และ ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามีเพียงคนเดียวเท่านั้น จะมีสามีหลายคนไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อ และ ประเพณีที่ว่า

“ สตรีนั้นมีจิตใจดุร้ายเป็นฆาตกร ถ้ามีผัวหลายคนอาจจะฆ่าผัวที่ไม่รักนั้นได้ ”⁶

และ

“ สตรีไม่มีสิทธิ์จะเลือกความรักได้ตามใจตนให้นอกเหนือไปจากกรอบของการสมรส สตรียอมให้อำนาจอันชอบธรรมแก่บุรุษและตนเองยอมพร้อมใจที่จะปราศจากความสนุกสบายด้วยประการทั้งปวง ”⁷

ยิ่งไปกว่านั้นสตรีเมื่อออกเรือน หรือ แต่งงานไปแล้วจะไม่มีสิทธิ์หย่าขาดจากสามี โดยเด็ดขาดไม่ว่าในกรณีใดๆก็ตาม แม้แต่สามีนั้นจะไปมีผู้หญิงอื่นโดยที่สตรีผู้ที่เป็นภรรยา นั้นไม่เต็มใจก็ตาม ดังที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายตราสามดวงที่ว่า

“ ถ้าภรรยามีขู้สามีฟ้องหย่าได้ ในขณะที่หากสามีไปมีขู้ หรือ ไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น ภรรยาไม่อาจนำมาเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ ”

⁶ศิริพร สะโครบานีค, " การเรียกร้องสิทธิสตรีของหญิงไทย ".สตรีทัศน์ 1.1(กุมภาพันธ์-เมษายน พ.ศ.2526):30.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

นอกจากนี้กฎหมายตราสามดวงยังระบุด้วยว่า ถึงแม้ว่าสามีจะเขียนตีภรรยา จะขายภรรยาให้ไปเป็นทาสผู้อื่นโดยที่ภรณานั้นไม่เต็มใจ สตรีผู้ที่เป็นภรณานั้นก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะนำมาเป็นข้ออ้างในการฟ้องหย่าได้ เพราะถือว่าเป็นสิทธิ์อันถูกต้องโดยชอบธรรมทำที่ชายผู้เป็นสามีฟังที่จะกระทำได้

ทั้งนี้เป็นเพราะค่านิยมของสังคมไทยถือว่าสตรีที่หย่าขาดจากสามี หรือ เป็นหม้าย ไม่ว่าจะ เป็นเพราะสามีถึงแก่กรรม หรือจะด้วยเหตุผลใดก็ตามก็จะถือว่าเป็นความผิดของสตรี ถึงแม้ว่าสตรีนั้นจะถูกข่มเหงจากสามี หรือ ถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสามีก็ตาม เพราะถือว่าสตรีที่หย่าขาดจากสามี หรือ เป็นหม้ายนั้นต่ำต้อย ต้อยคุณค่า น่ารังเกียจมาก เป็นสตรีที่ไม่ดี และ ถือว่าสตรีนั้นมีความผิดที่ร้ายแรงมากอีกด้วย

ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยตั้งแต่ในสมัยโบราณยังได้คาดหวังให้สตรีมีบทบาทที่สำคัญ คือ การเป็นแม่ผู้ให้กำเนิด และ เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตรธิดา ตลอดจนมีหน้าที่ดูแลบ้านเรือน และ คอยปรนนิบัติรับใช้สามี เนื่องจากถือว่าสามี และ บุตร โดยเฉพาะบุตรชาย เป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคมเพราะผู้ชายมีหน้าที่ในการทำงานในสวนไร่ หรือ ในนา ตลอดจนรับราชการเพื่อเป็นหน้าเป็นตา และ สร้างชื่อเสียงให้แก่วงศ์ตระกูลได้ รวมทั้งการเกณฑ์แรงงานในระบบไพร่ของประเทศไทยนั้นเน้นความสำคัญที่แรงงานชายเพื่อช่วยในการป้องกันข้าศึกศัตรู ในยามที่บ้านเมืองเกิดศึกสงคราม

ดังนั้นสตรีจึงถูกอบรมสั่งสอนให้เก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน เพื่อฝึกฝน และ เตรียมตัว ในการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ทำครัว เย็บปักถักร้อย จักสาน ดูแลรักษาความสะอาดเครื่องนุ่งห่ม และ ข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้าน ตลอดจนมีหน้าที่ดูแลบ้านเรือนให้สะอาด รวมทั้งมีหน้าที่ช่วยสามี ในการทำสวนทำไร่ ทำนา รวมทั้งจะต้องดูแลปรนนิบัติบิดามารดาของตนเอง บิดามารดาของสามี ญาติของสามี และ สามีไม่ให้ขาดตกบกพร่อง สตรีจะต้องตื่นก่อนนอนที่หลัง กินที่หลังสามี บิดามารดาของสามี และ ญาติของสามี ตลอดจนสตรีจะต้องเคารพ และ เชื่อฟังสามี ทุกคืนสตรี จะต้องกราบเท้าของสามีก่อนจึงจะเข้านอนได้ เพราะถือว่าสามีเป็นเหมือนจักรแก้วกั้นเขตของ ภรรยา เป็นเจ้าชีวิตของภรรยา เป็นเสาหลักของครอบครัว ถ้าสตรีคนใดที่ได้สามีดีก็จะทำให้สตรีนั้น ก็จะมีพลอยมีหน้ามีตา และ ได้รับความสุขความสบายไปด้วย สตรีจึงอยู่ในสภาพของข้างเท้าหลัง ที่ต้องคอยเดินตาม และ อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของสามี โดยที่สตรีจะไม่มีสิทธิ์เข้าไป เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่นนอกบ้าน หรือ เรื่องของผู้ชายโดยเด็ดขาด(บุญยงค์ เกศเทศ,2527)

สตรีไทยยังได้รับการอบรมสั่งสอน และ คาดหวังให้มีความเป็นกุลสตรี ทุกกระเปาะนิ้ว มีกิริยามารยาท และ มีความประพฤติที่เรียบร้อยอ่อนหวาน ขยัน และ

สภาพอ่อนโยน เช่น เวลาเดินจะต้องไม่ให้มีเสียงดัง เวลาพูดก็ต้องพูดค่อยๆ และ เวลาหัวเราะก็ห้ามหัวเราะให้เห็นฟัน เป็นต้น

นอกจากการที่สตรีไทยจะถูกคาดหวังให้ต้องอยู่กับบ้าน มีหน้าที่รับผิดชอบ การบ้านการเรือน และมีกิริยามารยาทที่งดงามเรียบร้อยอ่อนหวานแล้ว สตรีจะไม่สามารถให้ออกไปงานสังคม หรือ ออกไปสมาคมนอกบ้าน โดยเฉพาะการคบหาสมาคมกับเพศตรงข้ามนั้น จะต้องอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ สตรีจะไม่มีสิทธิ์ในการเลือกคู่ครองได้เอง นั่นคือสตรีจะไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือกคู่ครองตามความพึงพอใจของตนเองได้ แต่จะต้องให้ผู้ใหญ่ยินยอม และ เห็นชอบด้วย หรือ จะต้องให้ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่เลือกคู่ครองให้อย่างที่เรียกกันว่า " คลุมถุงชน " ในขณะที่ผู้ชายนั้นสามารถที่จะมีอิสระในการออกไปสมาคมนอกบ้านได้ และสามารถที่จะเลือกคู่ครองได้โดยอิสระ (บุญยงค์ เกศเทศ,2527)

นอกจากนี้สตรีไทยยังไม่สามารถให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนได้เหมือนกับผู้ชาย เพราะในสมัยก่อนนั้นจะต้องไปเรียนกับพระที่วัด สตรีจึงไม่สมควรที่จะเข้าไปเรียน เพราะถือว่ารุ่มร่ามไม่เหมาะสม ประกอบค่านิยมไทยนั้นสตรีถูกจำกัดให้อยู่แต่ภายในบ้านเท่านั้น สตรีไม่สามารถออกไปสมาคมนอกบ้าน หรือ ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านได้ และ ยังเชื่อว่าถ้าสตรีนั้นรู้หนังสือ หรือ อ่านออกเขียนได้ สตรีก็จะนำไปเขียนต่อกลอนเพลงยาวได้ตอบกับผู้ชาย เป็นการไม่เหมาะสม และ ไม่ใช่กิริยา หรือ พฤติกรรมที่สตรีไทยพึงปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่สตรีจะต้องศึกษาเล่าเรียน หรือ อ่านออกเขียนได้ และ การศึกษาเล่าเรียนก็ถือว่าไม่ใช่เรื่องของสตรี แต่เป็นเรื่องของผู้ชายเพื่อที่จะใช้ในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะการเข้ารับราชการเท่านั้น (สินี กมลนาวิน,2514)

จากขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และ ค่านิยมต่างๆในสังคมไทยจะเห็นได้ว่าสถานภาพของสตรีด้อยกว่าบุรุษมาก สตรีไม่มีสิทธิ์ ไม่มีปากมีเสียง ไม่มีสิทธิ์ที่จะคิด หรือ ทำอะไรได้ตามใจตนเอง ไม่มีอำนาจใดๆในสังคม ไม่มีโอกาสที่จะออกไปสู่สังคมภายนอก นอกจากการอยู่กับบ้านทำหน้าที่เป็นแม่ และ ภรรยาที่ดีเท่านั้น ตลอดจนไม่มีแม่แต่อำนาจ และ ไม่มีสิทธิ์ที่จะปกครองตนเอง หรือ เป็นเจ้าของร่างกายของตนเอง และ ไม่มีแม้แต่ความเป็นมนุษย์ ดังคำพังเพยที่ว่า " ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน " ทั้งนี้เนื่องมาจากในสมัยก่อนนั้นคนไทยมีอาชีพทำนาซึ่งควายถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำนา และ ในสมัยก่อนนั้นมักจะไม่นิยมเลี้ยงควายมาก ดังนั้นถ้าหากควายที่เลี้ยงเอาไว้มันเกิดตาย หรือ ล้มเจ็บไปก็จะมีควายสำรอง จึงจำเป็นต้องบังคับให้ภรรยาทำหน้าที่ไถนาแทนควาย ซึ่งถ้าหากสตรีนั้นขัดขืน หรือ ไม่ยินยอมก็จะถูกบังคับอย่างรุนแรงจึงมักจะไม่มีการขัดขืนจนติดตัวกลายเป็นประเพณี(เสถียรโกเศศ,2510)

การถูกกดขี่ ช่มเหง ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ชาย และ การถูกกดขี่ให้มีฐานะต่ำต้อย และ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ทำให้สตรีเกิดความกดดัน อึดอัด และ คับข้องใจเป็นอย่างมาก จนเกิดความไม่พอใจ และ ลูกขึ้นมาเรียกร้องความยุติธรรม เรียกร้องความถูกต้องให้กับตนเอง ในปีพ.ศ.2408 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่4:พ.ศ.2394-พ.ศ.2411) “ อำแดงเหมือน ” หญิงสาวชาวนนทบุรี สตรีไทยผู้เปิดประวัติศาสตร์กระแสสตรีนิยมในประเทศไทยด้วยการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีเป็นครั้งแรก โดยอำแดงเหมือนได้เรียกร้องสิทธิที่จะเลือกคู่ครองตามที่ตนเองปรารถนา เนื่องจากอำแดงเหมือนซึ่งในขณะนั้นมีอายุ 22 ปี รักอยู่กับนายริดจนถึงขนาดมีความสัมพันธ์กันฉันท์สามีภรรยา แต่อำแดงเหมือนถูกบิดามารดาบังคับให้เป็นภรรยาชายอื่นซึ่งมีฐานะร่ำรวย แต่อำแดงเหมือนซึ่งถึงแม้ว่าจะถูกเย้ยแค้น ถูกจับขัง ถูกจองจำ ถูกทำร้าย ถูกทรมานอย่างไรก็ไม่ยินยอม จนกระทั่งอำแดงเหมือนมีโอกาสนี้มายังเมืองหลวง จึงได้ทำฎีกาถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ทรงตัดสินให้อำแดงเหมือนสมรสกับนายริดชายคนรักได้⁸ และยังสามารถมีพระบรมราชโองการให้ประกาศพระราชบัญญัติลักพาขึ้นมา โดยให้หญิงมีสิทธิ์เพิ่มขึ้นในการเลือกคู่ครองได้ตามใจปรารถนา “ เพราะหญิงนั้นอายุมากถึง 20 ปีเศษแล้ว ควรจะเลือกผู้ตามใจชอบได้..... ”⁹

นอกจากอำแดงเหมือนแล้ว ยังมีสตรีไทยอีกผู้หนึ่งที่กล้าหาญลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิให้กับตนเองในเวลาใกล้ๆกับอำแดงเหมือนก็คือ “ อำแดงจั่น ” ในการเรียกร้องสิทธิในการที่จะเป็นเจ้าของร่างกายของตนเอง เนื่องจากอำแดงจั่นถูกสามีนำตัวไปขายเป็นทาสโดยที่ตนไม่ยินยอม และ ไม่รู้ไม่เห็นด้วย ทำให้อำแดงจั่นไม่พอใจจึงได้ทำฎีกาถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอความเป็นธรรมให้ตนเองเช่นเดียวกับอำแดงเหมือน พระองค์ได้ทรงพิจารณากฎหมายเดิมที่เมื่อสมรสแล้วภรรยาต้องอยู่ใต้อำนาจของสามี สามีมีสิทธิ์ที่จะเย้ยแค้นสั่งสอน และ สามารถที่จะขายภรรยาให้ไปเป็นทาสใครก็ได้ และ ทรงเห็นว่า“กฎหมายนี้ เมื่อพิเคราะห์ดูเหมือนผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคนไป หายุติธรรมไม่ ให้อภัยเสีย”¹⁰ และได้มีพระบรมราชโองการ

⁸ อรุณี ศรีรัตนประยูร, “ ขบวนการเรียกร้องสิทธิของสตรีไทย ”.วารสารข่าวสารไทยอเมริกัน 7,3 (พ.ศ.2518):11.

⁹ ลำพวรรณ น่วมบุญลือ, “สิทธิและหน้าที่ของสตรีไทยตามกฎหมายไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2459-พ.ศ.2519”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 1.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ประกาศให้ใช้กฎหมายใหม่ โดยสามีจะขายภรรยา หรือ บิดามารดาจะขายบุตรโดยไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าตัวโดยที่เจ้าตัวไม่สมัครใจไม่ได้

หลังจากการเรียกร้องสิทธิสตรีของอำแดงเหมื่อน และ อำแดงจั้น กระแสของสตรีนิยมก็ได้เจียบหายไป จนกระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5 :พ.ศ.2411-พ.ศ.2453) ซึ่งเป็นยุคที่ประเทศไทยเข้าสู่ยุคปฏิรูปประเทศ เนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาในสังคมไทย และ การแผ่ขยายของลัทธิจักรวรรดินิยม ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีนโยบายที่จะปฏิรูปประเทศทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา กฎหมาย และ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆของไทยให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จัก และ เป็นที่ยอมรับ ตลอดจนมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ

การปฏิรูปประเทศได้ส่งผลให้กระแสสตรีนิยมในประเทศไทยกลับมาอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนีถือว่าเป็นยุคคุนุกเบิก หรือ คลื่นลูกแรกของการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมในประเทศไทย(The First Wave Of Feminist Movement:พ.ศ.2449 – พ.ศ.2478 ทั้งนี้ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2408 การลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิและ ความเป็นธรรมให้กับตัวเองของอำแดงเหมื่อน และ อำแดงจั้นจะเป็นการเปิดประวัติศาสตร์ของกระแสสตรีนิยมขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยก็ตาม แต่ในครั้งนั้นการออกมาเรียกร้องสิทธิสตรีของอำแดงเหมื่อน และ อำแดงจั้นเป็นการออกมาเรียกร้องสิทธิ และ ความเป็นธรรมให้กับตนเองเท่านั้น ในขณะที่กระแสสตรีนิยมที่เกิดขึ้นในสมัยปฏิรูปประเทศนี้เป็นการเรียกร้องสิทธิ ความเสมอภาค และ ความยุติธรรมให้กับสตรีทุกคนในสังคม และ เป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนของกลุ่มสตรีในยุคนั้น ในยุคแห่งการปฏิรูปประเทศนี้จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งคลื่นลูกแรกของกระแสสตรีนิยมในประเทศไทย

สำหรับกระแสสตรีนิยมที่เกิดขึ้นในสมัยปฏิรูปประเทศนี้สืบเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะยกระดับสถานภาพ และ บทบาทของสตรีให้ดีขึ้น เพื่อที่จะทำให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในขณะนั้นปัญญาชนไทยก็ได้ออกมาแสดงความต้องการที่จะยกระดับสถานภาพของสตรี และ เปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีตามแบบแนวคิดตะวันตกด้วย

ปัญญาชนในสมัยปฏิรูปประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อการจุดประกายให้กระแสสตรีนิยมกลับมาอีกครั้งก็คือ " เทียนวรรณ หรือ ต.ว.ส.วินณาโก " เทียนวรรณได้รับการศึกษาสูง ชอบอ่านหนังสือ และ ตำราต่างๆ รวมทั้งยังมีประสบการณ์มากจากการทำงาน และ ร่วมเดินทางไปกับเรือเดินทะเล จึงทำให้มีโอกาสดำเนินทางไปในหลายประเทศ ทั้งประเทศทางฝั่งตะวันออก และ ประเทศทางฝั่งตะวันตก ส่งผลให้เทียนวรรณได้เห็นความเจริญ

ก้าวหน้าของประเทศตะวันตก รวมไปถึงประเทศ และ เมืองต่างๆที่เป็นอาณานิคม และอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศตะวันตก เทียนวรรณจึงได้นำเอาแนวคิดต่างๆของตะวันตกมาเสนอให้รัฐบาลเพื่อปรับปรุงประเทศ (สงบ สุริยรินทร์,2543)

แนวคิดที่สำคัญของเทียนวรรณแนวคิดหนึ่งก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับสตรี โดยการเสนอให้มีการยกระดับสถานภาพ และ บทบาทของสตรีไทย เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆของสตรีที่เกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อให้ความเป็นธรรมกับสตรีมากขึ้น ซึ่งเทียนวรรณได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของสตรี และ ค่านิยมในเรื่องการที่ชายมีภรรยาหลายคนเป็นอย่างมาก (สงบ สุริยรินทร์,2543)

เทียนวรรณเห็นว่าควรมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีขึ้น เนื่องจากการให้การศึกษแก่สตรีมีความสำคัญ และ มีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศชาติ คือสตรีจะต้องเป็นแม่ และ ภรรยาที่ฉลาด มีความรู้ และ มีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพของสามีให้เจริญก้าวหน้าด้วยการช่วยเหลือกิจการการงานต่างๆของสามีเท่าที่จำเป็น ช่วยแก้ปัญหาต่างๆในการทำงานของสามี ตลอดจนสามารถออกงานสังคมร่วมกับสามีเพื่อเชิดชู และ เป็นหน้าเป็นตาให้กับสามีได้เหมือนอย่างในสังคมตะวันตก รวมทั้งยังสามารถให้การศึกษแก่บุตรธิดา นอกเหนือไปจากการทำงานบ้าน ดูแลครอบครัว ประนินบิตสามี และ เลี้ยงดูบุตรธิดา ไม่เฉพาะแต่การเสนอให้สตรีมีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับบุรุษเท่านั้น เทียนวรรณยังไม่เห็นด้วยกับค่านิยมการมีภรรยาหลายคนของผู้ชาย เพราะจะนำปัญหาไปสู่ผู้ชายเองนั่นคือการทะเลาะวิวาท ค่าใช้จ่าย และ ความท้อถอยในการดูแลบรรดาภรรยา บุตรธิดา รวมทั้งยังเป็นปัญหากับสังคมด้วยนั่นคือการก่อให้เกิดปัญหาเด็ก และ สตรีที่ถูกทอดทิ้งไปจนถึงปัญหาโสเภณีอีกด้วย(จิตติมา พรอรุณ,2538)

เทียนวรรณยังได้ออกนิตยสารสตรีชื่อ " บำรุงนารี " ซึ่งถือเป็นนิตยสารสตรีฉบับแรกในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อที่จะบำรุงสตรีทั้งในยามปกติ และ ยามมีครมภ์เพื่อให้สตรีสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันเทียนวรรณยังได้สอดแทรกความคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะที่เหลื่อมล้ำของสตรี รวมทั้งข้อเสนอแนะ ข้อเรียกร้องต่างๆเพื่อเปลี่ยนแปลง และ ช่วยยกฐานะของสตรีให้ดีขึ้นอีกด้วย (จิตติมา พรอรุณ,2538)

นอกจากการเป็นผู้ริเริ่ม และ ออกมาแสดงความต้องการที่จะยกระดับสถานภาพสตรีของปัญญาชนแล้ว การปฏิรูปการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวยังเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้คลื่นลูกแรกของกระแสนิยมในประเทศไทยก่อตัวขึ้น โดยในสมัยปฏิรูปประเทศนั้นได้มีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐขึ้น ทั้งโรงเรียนสำหรับกุลบุตรชั้นสูง และ โรงเรียนวัดสำหรับกุลบุตรสามัญชนเพื่อผลิตบุคลากรไว้สำหรับรองรับระบบราชการ และ ธุรกิจใหม่ที่เผยแพร่

มาจากอิทธิพลตะวันตก ในขณะที่เดียวกันยังได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีขึ้นทั้งโรงเรียนสตรีที่จัดตั้งโดยคณะมิชชันนารีสำหรับสตรีชั้นสูงซึ่งจะสอนวิชาการอ่านพระคัมภีร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การเรือน การฝึกมารยาท การฝึกการเข้าสมาคมแบบตะวันตก และ โรงเรียนสตรีของรัฐสำหรับสตรีสามัญชนซึ่งสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิชาแม่บ้านแม่เรือน และ การเข้าสมาคมแบบตะวันตก ทั้งนี้เพื่อผลิตสตรีที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยในสมัยปฏิรูปประเทศสตรีไม่ได้ถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านแม่เรือนเท่านั้น แต่สตรีจะต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสามี สามารถช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานต่างๆของสามีได้ เช่น เป็นเลขานุการส่วนตัว ตรวจทานหนังสือ เป็นต้น ตลอดจนสามารถออกงานสังคม และ ต้อนรับแขกของสามีได้เพื่อเป็นหน้าเป็นตาแก่สามีตามแบบแนวคิดตะวันตก (จิตติมา พรอรุณ, 2538)

การปฏิรูปการศึกษาในสมัยปฏิรูปประเทศนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับสตรีเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้สตรีเริ่มออกไปทำงานนอกบ้านได้ อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพของสตรีนั้นก็ยังคงถูกจำกัดอยู่ในเฉพาะบางอาชีพเท่านั้น คือ ครู พยาบาล และช่างตัดเสื้อ ซึ่งเปรียบได้กับการอบรมสั่งสอนบุตร การดูปรนนิบัติสมาชิกในครอบครัว และการเย็บปักถักร้อยของสตรีนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันอาชีพดังกล่าวยังถือเป็นอาชีพใหม่ที่ไม่เป็นการไปแย่งอาชีพเดิมของบุรุษอีกด้วย

จากการที่สตรีได้มีโอกาสทางการศึกษา และ การได้ออกไปทำงานนอกบ้านทำให้สตรีมีความคิดความอ่านมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่สามารถศึกษาเกี่ยวกับ สถานภาพ และ บทบาทของสตรีในต่างประเทศ กับ สถานภาพ และ บทบาทที่เป็นอยู่ของสตรีไทย ประกอบกับการที่สตรีได้ออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้สตรีเห็นถึงคุณค่า และ ความรู้ความสามารถของตนเอง ได้เห็นถึงปัญหาที่ตนเองได้รับจากความไม่เป็นธรรมทางเพศ จึงแนวคิดแก่บรรดาสตรีในการเรียกร้องสิทธิสตรีขึ้น เพื่อยกระดับสถานภาพ ตลอดจนบทบาทของสตรีให้ดีขึ้น และ ยังส่งผลให้สตรีซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีชนชั้นกลางที่มีการศึกษาได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีขึ้นด้วย

การเรียกร้องความเป็นธรรมของกลุ่มสตรีในช่วงแรกนั้นไม่ได้เป็นการรวมกลุ่มกันที่เป็นระบบเหมือนในสมัยต่อมา แต่จะรวมกลุ่มกันออก " นิตยสารสตรี " หรือ ที่ในสมัยนั้นซึ่งยังไม่มีการบัญญัติศัพท์คำว่านิตยสารสตรีขึ้นมาใช้เรียกว่า " หนังสือพิมพ์สตรี " ซึ่งจะมีสตรีเป็นเจ้าของ และ เป็นบรรณาธิการเอง เช่น สตรีไทย มีนางสาวแจ่ม จิระสุข เป็นเจ้าของ และ บรรณาธิการินี , สตรีศัพท์ มีนางสาวฉะอับ พงศ์ศรีจันทร์ เป็นเจ้าของ และ บรรณาธิการินี และ สยามยุพดี มีนางสาวดังกุญ หลิมมงคล เป็นเจ้าของ และ บรรณาธิการินี เป็นต้น โดยจะใช้

นิตยสารสตรีในการนำเสนอความรู้ต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของสตรี รวมทั้งยังใช้นิตยสารสตรีเพื่อเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็น และ เรียกร้องความเป็นธรรมในประเด็นต่างๆให้กับสตรี ในขณะเดียวกันยังช่วยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และ เห็นคุณค่าของสตรี ตลอดจนยังชักชวน และ ปลุกกระตุ้นให้สตรีหันมาสนับสนุน และ ร่วมมือเพื่อช่วยกันยกระดับสถานภาพ และ บทบาทของตนเอง เพื่อให้สตรีได้รับสิทธิ และ ความเสมอภาค รวมทั้งโอกาสทางสังคมเช่นเดียวกับที่ผู้ชายได้รับ (จิตติมา พรอรุณ,2538)

ในช่วงแรกๆของยุคคลื่นลูกแรกของการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมในประเทศไทยนั้น การเรียกร้องสิทธิสตรีมีประเด็นที่สำคัญ คือ โอกาสทางการศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ และการให้ยกเลิกค่านิยมการที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคน

สำหรับการเรียกร้องโอกาสทางการศึกษานั้น กลุ่มสตรีได้ชักจูง และ ชี้ให้บิดามารดาของสตรี และ ตัวสตรีเองเห็นถึงความสำคัญทางการศึกษา รวมทั้งเรียกร้องให้มีการเปิดโอกาสให้สตรีได้ศึกษาวิชาการในหลักสูตรต่างๆเช่นเดียวกับผู้ชาย โดยเฉพาะวิชาทางด้านกฎหมาย ที่จะสามารถช่วยให้สตรีได้ศึกษาถึงข้อกฎหมายต่างๆที่ไม่เป็นธรรมกับสตรีเพื่อที่สตรีจะได้รับผลประโยชน์มากขึ้น ตลอดจนเพื่อช่วยพัฒนาฐานะของสตรีไทยให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศที่มีนักกฎหมายสตรี รวมทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้สตรีได้ประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น และ ยังช่วยให้สตรีมีส่วนร่วมช่วยทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศซึ่งจะทำให้สามารถช่วยพัฒนาประเทศชาติในทางหนึ่งได้ สำหรับการเรียกร้องโอกาสในการประกอบอาชีพนั้นได้ชี้ให้เห็นถึงความสามารถของสตรี และ เรียกร้องให้เปิดโอกาสในการประกอบอาชีพของสตรีโดยที่ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะอาชีพแค่เพียงสามอาชีพเท่านั้น คือ ครู พยาบาล และ ช่างตัดเสื้อ แต่ให้สตรีสามารถประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ชายได้ เช่น นักกฎหมาย ทนายความ รับราชการ บรรณารักษ์ นักเขียน นักประพันธ์ ครูศิลปะ ศิลปิน(วาดเขียน) เป็นต้น (จิตติมา พรอรุณ,2538)

นอกจากการเรียกร้องโอกาสทางการศึกษา และ โอกาสในการประกอบอาชีพของสตรีแล้ว ยังได้มีการเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายลักษณะฉวเมียใหม่โดยให้ออกกฎหมายให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายได้เพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับสตรีซึ่งอาจจะกลายเป็นปัญหาต่อสังคมได้ เช่น ภรรยาเดิมและบุตรถูกปล่อยปละละเลยถูกทอดทิ้งภาวะทางการเงิน ปัญหาโสเภณี เป็นต้น รวมทั้งยังเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายสินสมรสเพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สตรีได้รับสินสมรสเท่ากับบุรุษเมื่อหย่าขาดกันแล้วเพราะแต่เดิมนั้นบุรุษจะได้เปรียบกว่าสตรีมากซึ่งจะทำให้สตรีได้รับความเสมอภาค และ ความเป็นธรรมมากขึ้น โดยในช่วงเวลานั้นได้มีนิตยสารสตรีออกมาอย่างต่อเนื่องหลายฉบับเพื่อเป็นสื่อกลาง

ในการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่มสตรีในประเด็นต่างๆและเพื่อชักชวนให้เพื่อนร่วมเพศร่วมมือกันเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสตรี เช่น กุลสตรี สตรีไทย สตรีศัพท์ สตรีนิพนธ์ สยามยุพดี เป็นต้น (จิตติมา พรอรุณ,2538, พิมพ์ฤทัย ชูแสงศรี,2534 และ อวยพร พานิช / อุบลวรรณ ปิติพัฒนะไมซิด,2531)

จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปีพ.ศ.2475 ซึ่งอยู่ในช่วงปลายของยุคคลื่นลูกแรกของการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมในประเทศไทยนั้น รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้เปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกับบุรุษเป็นครั้งแรก และได้มีการออกกฎหมายเลือกตั้งให้สตรีมีสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับกับบุรุษด้วย จากการทำที่รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิ และความเสมอภาคแก่สตรีมากขึ้นนี้เองทำให้สตรีเกิดความตื่นตัวในเรื่องสิทธิสตรีมากขึ้น ตลอดจนยังส่งผลให้เกิดประเด็นในการเรียกร้องสิทธิเพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากประเด็นเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพ และ เรื่องการออกกฎหมายให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายได้เพียงคนเดียวคือ สิทธิทางการเมืองเพื่อให้สตรีเห็นถึงความสำคัญ และ สนใจในเรื่องการเมืองมากขึ้นตลอดจนเพื่อเปลี่ยนแปลงค่านิยมเดิมที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชายไม่ใช่เรื่องที่สตรีควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะเรื่องของสตรีก็คือเรื่องภายในบ้านและการทำหน้าที่เป็นแม่และภรรยาให้ดีที่สุดเท่านั้น

ในขณะเดียวกันกลุ่มสตรียังได้มีการเรียกร้องในประเด็นของเศรษฐกิจ และ สิทธิของพลเมืองระดับล่างโดยเฉพาะสตรีในระดับล่างด้วย เพื่อให้รัฐบาลให้ความสำคัญ และ ให้ความเป็นธรรมกับกรรมกร หรือ ชนชั้นแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานสตรีที่ถูกเอาเปรียบทั้งการจ้างงาน และ การได้รับค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรมมากขึ้น โดยนิตยสารสตรีที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวของสตรีในประเด็นต่างๆในขณะนั้น เช่น เนตรนารี หญิงไทย เป็นต้น (จิตติมา พรอรุณ,2538 และ พิมพ์ชูแสงศรี,2534)

“ นิตยสาร ” จึงถือว่ามีมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเคลื่อนไหวของสตรีในยุคบุกเบิกนี้ ทั้งนี้เนื่องจากนิตยสารสตรีเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่เข้าถึงสตรีได้ง่ายที่สุด และยังสามารถเข้าถึงสตรีได้โดยตรง เพราะนิตยสารเป็นสื่อที่สามารถเสนอแนวคิดเฉพาะด้าน และ เฉพาะอย่างได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ผลิต¹¹

¹¹ วาณี ฐานปวงศ์สานติ.รายงานการวิจัย กรณีศึกษาคอลัมน์ที่บ่งชี้สตรีนิยมในนิตยสารสตรีวารสาร(กรุงเทพฯ:ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,2538),หน้า 64-68.

ดังนั้นนิตยสารสตรีจึงสามารถทำให้สตรีไทยเข้าใจในสิทธิ และ ความเสมอภาคของตนเองในสังคม รวมทั้งยังสามารถให้ความรู้ พัฒนาศักยภาพของสตรี ตลอดจนช่วยปลุกจิตสำนึกให้สตรีไทยเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และ กล้าที่จะลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อตัวเองและเพื่อสตรีทุกคนในสังคมได้

นอกจากนี้นิตยสารยังสามารถเป็นสื่อกลางในการปลุกจิตสำนึกของคนทั่วไปในสังคมให้เห็นถึงคุณค่า ความต้องการ ความรู้สึกนึกคิดของสตรี เพื่อที่จะช่วยในการยกระดับสถานภาพของสตรีไทยในสังคมให้ดีขึ้น

ในขณะเดียวกันในยุคบุกเบิกยังไม่มีกรรวมกลุ่มสตรีอย่างในยุคต่อมา ดังนั้นนิตยสารจึงถูกนำมาใช้เป็นสื่อกลาง และเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ และ เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสตรีในสังคม ตลอดจนการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคให้กับสตรี ทั้งนี้เพื่อปลดปล่อยสตรีเพศจากการถูกกดขี่ข่มเหง ถูกเอารัดเอาเปรียบ รวมทั้งเพื่อยกระดับสถานภาพ และ บทบาทของสตรีให้มีความทัดเทียมกับบุรุษในทุกๆด้านท่ามกลางกระแสสังคมในขณะนั้นที่การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมถือว่าเป็นของใหม่ และ เป็นครั้งแรกที่สตรีลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวอย่างจริงจัง

นิตยสารจึงถือเป็นอาวุธที่สำคัญ หรือ อาวุธคู่กายของสตรีในการต่อสู้ และ ฝ่าฟันกับเครื่องพันธนาการทั้งหลายที่ผูกมัดสตรีเอาไว้ รวมทั้งการเผชิญหน้ากับพลังของระบบอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ หรือ ปิตาธิปไตย(Patriarchy) ที่ครอบงำ และ ครอบอำนาจในสังคมมาเป็นเวลานาน เพื่อให้สตรีได้มีหน้ามีตา มีตัวตนในสังคมอย่างบุคคลชั้นหนึ่ง หรือ บุคคลแถวหน้าในสังคมเช่นเดียวกันกับบุรุษ ไม่ใช่เป็นมนุษย์ชั้นสอง หรือ เพศที่สองที่ถูกสถาปนาให้หายไปจากสังคมดังเช่นในอดีต

จากที่มา และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารในยุคบุกเบิก (พ.ศ.2449-พ.ศ.2477) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สตรีออกมาต่อสู้สตรีเพื่อเรียกร้องสิทธิ ความเป็นธรรม และ ความเสมอภาคของสตรีในสังคมโดยใช้นิตยสารสตรี ซึ่งสตรีเข้ามาเป็นเจ้าของ เป็นบรรณาธิการณี และเป็นทีมงานในการดำเนินงานจัดทำนิตยสารสตรี ปัญญาชนสตรี เป็นเครื่องมือที่สำคัญท่ามกลางกระแสของชนในสังคม ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่ศึกษาวิจัยถึงการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารในช่วงเวลาดังกล่าวที่มีการแสดงออกทางวาทกรรม แนวคิดสตรีนิยม ปฏิกริยาของชนในสังคม และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนิตยสารสตรีอย่างไรบ้าง

ปัญหำนำวิจัย

จากที่มำ และ ความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นสามารถกำหนดปัญหำนำวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การแสดงออกทางวาทกรรมของการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารเป็นอย่างไร
2. การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารสตรีสะท้อนแนวคิดด้านสตรีนิยมแบบใดบ้าง
3. มุมมองของนิตยสารสตรีต่อปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารเป็นอย่างไร

ข้อสันนิษฐานในการวิจัย

1. การแสดงออกทางวาทกรรมในการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารจะเป็นการสร้างวาทกรรมกรรมชุดใหม่ในมุมมองของสตรีเพื่อยกฐานะของสตรีในสังคมให้ดีขึ้น
2. การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดด้านสตรีนิยมแบบเสรีนิยม (Liberal Feminism) และสตรีนิยมแนววัฒนธรรม (Cultural Feminism)
3. นิตยสารสตรีมองว่าบุรุษมีปฏิกิริยาในเชิงคัดค้าน และต่อต้าน ในขณะที่สตรีก็ยังมียึดถือความเป็นสตรีในแบบฉบับเดิมอยู่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษาจากเอกสารชั้นต้น คือ นิตยสารสตรีที่มีการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมในช่วงพ.ศ.2449-พ.ศ.2477 จำนวน 6 ชื่อฉบับ จากหนังสือพิมพ์บุรุษจำนวน 9 ชื่อฉบับ และจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งจากเอกสารชั้นสอง ได้แก่ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยม ในงานวิจัยนี้หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อสตรี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของสตรี การเป็นปากเสียงให้กับสตรี การแก้ไข และ ป้องกันปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับสตรี การต่อสู้ เรียกร้องความเป็นธรรม และ สร้างความเสมอภาค ให้กับสตรีในด้านต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแปลง และ ยกกระดับสถานภาพของสตรี ในสังคม ของกลุ่มสตรีกลุ่มต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการแก้ไขข้อกฎหมาย เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันทางเพศของสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย , การรวมกลุ่มรณรงค์ และ เรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่มผู้หญิงธรรมศาสตร์ เป็นต้น

นิตยสาร ในงานวิจัยนี้หมายถึง นิตยสารที่แสดงจุดประสงค์ และ นำเสนอเนื้อหา เพื่อสตรีโดยเฉพาะ โดยตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ.2449 – พ.ศ.2478 ที่ปรากฏการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมยุคบุกเบิก

การเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมไทยที่ปรากฏในนิตยสารสตรี ในงานวิจัยนี้หมายถึง การดำเนินการต่างๆเพื่อสตรี ในลักษณะต่างๆที่ปรากฏในนิตยสารสตรีไทย ทั้งในด้านของรูปแบบ เช่น ข่าว บทบรรณาธิการ บทความ บทวิจารณ์ จดหมายร้องทุกข์ นวนิยาย เป็นต้น และในด้านเนื้อหา เช่น การนำเสนอความเคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิสตรี ของกลุ่มต่างๆ ข่าวเกี่ยวกับสตรีในด้านต่างๆ เสนอความคิดเห็น เป็นปากเสียงให้กับสตรี ปลุกจิตสำนึกเกี่ยวกับสิทธิสตรี นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสตรีและ สิทธิสตรี การพัฒนาและ ยกกระดับสตรีไทย การเรียกร้องสิทธิ และ ความเสมอภาคให้แก่สตรีในด้านต่างๆ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา ครอบครัว การเลือกคู่ครอง กฎหมาย สังคม การประกอบอาชีพ

ยุคบุกเบิกในงานวิจัยนี้หมายถึง ยุคคลื่นลูกแรกของการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมในประเทศไทย (พ.ศ.2449 – พ.ศ.2478) ซึ่งสตรีได้เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคให้กับสตรี เพื่อยกระดับสถานภาพ และบทบาทให้เท่าเทียมบุรุษอย่างชัดเจน โดยผ่านนิตยสารสตรี เนื่องจากในสมัยนี้ยังไม่มีกรรวมกลุ่มสตรีขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยมในยุคบุกเบิกที่ปรากฏในนิตยสารสตรีซึ่งจะสามารถช่วยให้เข้าใจถึงการเคลื่อนไหวในของกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในนิตยสารสตรีในเวลาต่อมาได้
2. เพื่อช่วยกระตุ้นให้มีการผลิตนิตยสาร และ สื่อประเภทอื่นๆ เพื่อประโยชน์ของสตรี และ เพื่อสิทธิของสตรีในปัจจุบันให้เพิ่มมากขึ้น
3. ทำให้ทราบถึงประวัติ ตลอดจนวิวัฒนาการในการเคลื่อนไหวของกระแสสตรีนิยม และการเรียกร้องสิทธิสตรีในประเทศไทย รวมทั้งประวัติ พัฒนาการ การเคลื่อนไหว และการเคลื่อนไหวของสตรีในยุคบุกเบิกซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น และ รากฐานของการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรี และ องค์กรสตรีต่างๆ ช่วงเวลาต่อมา
4. เพื่อเป็นข้อมูล และ แนวทางเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องในลักษณะเดียวกันกับสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ ได้ และ เป็นการพัฒนาแนวคิดของวาทกรรมในการศึกษาสื่อ นิตยสาร